

SLOBODNO ZIDARSTVO.

Liberalci neprestano naglasuju, kako je svet i presvet suverenitet države i da se njemu moraju pokoravati svi ljudi i sve ustanove u državi. U ime krivo shvaćenog suvereniteta ne daju Crkvi, da slobodno diše, krata joj slobodu u školi, čak na propovijedaonici. Jadnici i ne slute, da imadu u svojoj sredini Danajskog konja. U njemu se kriju oni, koji gospodare u modernim demokratskim državama; u njemu su Stenel, Tesander, Uliks, Akamas, Toas, Menelaj, Epej i bezbroj sumnjivih osoba. I danas pjeva demokracija i s veseljem unosi tog konja u svoju sredinu oko njega pjevajući. Grdosija je to, ali moderni Trojanci ne mare za to. Čujmo Eneju, kako to pripovijeda:

Zid prosijećemo tad i otpremo grad, i na pos' o
 Čeljad prione sva, i podmetnu pod noge konju
 Hitre točkove, uže od konoplje privežu o vrat.
 Naprava oružja puna, sudbonosna, prelazi zide;
 Djevojke neudate i momci pjesme oko nje

Pjevaju svete, svako s veseljem konopac drži,
 I konj dopade dobra ne sluteći o pô nam grada.

Otađzbino i dome oj bogova, Iliju slavni
 Oj vi dardanski zidi! na samom pragu od vrata
 Stane, i četiri puta u utrobi oružje zvekne.

Mi to ne pazec jače još pripravmo mahnuti, sl'jepi

I u tvrđavu svetu grdobu stavimo strašnu. (Eneida 2, 234—246).

Prije toga opomenuo je Laokoon svoje sugrađane: narod nije primio njegove opomene. Uzalud je on silnim kopljem udario u drvena konja i rekao:

Mislite l', da su otišli dušmani? il' Danajci išta

Da bez prijekare daju? Uliksa zar tako znate?

Il' su se u drvu tome zatvorili, skrili Ahivci,

Ili je naprava ta na zator zidina naših,

Kuće da pregleda naše i uspne se gradu na vršak,

Il je prevara druga, oi čuvajte konja se, Teukri!

Bilo što bilo, ja se i dara danajskog bojim (ib. 43—50).

Laokoona nije narod slušao, pa zato i pade Troja u ruke neprijateljima. I naša javnost danas i ne sluti, što nas sve čeka u nedalekoj budućnosti. Možda će i mnogi »pater patriae« morati jednom jadikovati s Enejom:

Da pameti ne bjesmo lude,

On (Laokoon) bi nas naveo, gvožden da argirski (grčki) skršimo
 zatvor,

Te bi još stajala Troja i Prijama visoka kula.

1. Malo povijesti.

Nekoji misle, da je početnik slobodnog zidarstva Hiram, tobožnji graditelj Salamonovog hrama; drugi vele, da mu je začetnik u kolegijima graditelja hramova u starom Egiptu; treći kažu, da je sadanje slobodno zidarstvo nastavak templarskog reda, koji je bio dokinut u 14. vijeku. Istina je pak to, da je slob. zidarstvo preinaka sredovječnih udruženja klesara, kipara i crkvenih graditelja. Ova su udruženja imala mnogo privilegija, pa su njihovi članovi selili u potrazi za poslom. Stoga su se i zvali »slobodni zidari«, jer su ih pape oslobodili jurisdikcije od onih vladara, u čijem su području dizali crkve ili samostane. Ovakova su udruženja najbolje cvjetala u Engleskoj, te su se ondje poduzetnici i radnici nalazili u stalnim ložama. Udruženja su mjesečno imala svoju goztbu. Na tu bi pozvali uglednije članove, kasnije ih izabraše za članove. Došlo je vrijeme, kada su u nekim ložama tako »izabrani« članovi bili u većini, i ako nijesu bili zanatlije. To se stoga dogodilo, što udruženje u tim članovima imalo toliko zaštitnika, a često su i platili troškove goztbu. (Ovo priznaje i framasonski časopis *Acacia*, 1908, br. 65).

O početku današnjeg slobodnog zidarstva piše G. Bord: »Kad je nastala borba između kraljevstva Stuartovića i parlamenta, a kasnije između Stuartovića i kuće Oranjske, odnosno Hannoverke, okupile su političke stranke oko sebe cehove. To je bilo najjednostavnije, najfinije riješenje, kako bismo danas rekli. Tako su pobune i građanski ratovi imali izgledati kao pučki pokreti i narodne izjave. Sigurno je, da su Stuartovići od Jakova I. do Karla III. upotrebili ovo sredstvo i dobili za se slobodne zidare« (*La Franc-Maçonnerie en France des origines à 1815*, 150). Tako je loža u svom početku bila oslon prijestolja i vjere, pa se zato i nazvala »jakobinskom« po Jakovu I. Ove vladine lože nijesu imale ništa zajedničko sa zanatlijskom organizacijom. Dostojno se na to pojavi i druga vrst loža, koje su osnovali pristaše Oranžista. Oranžisti su (kuća Hannover) došli na prijestolje g. 1714. iza smrti kraljice Ane. Anu su kao i Vilhelma Oranžiskog pomagali Whigs, t. j. protestanska stranka. (Naprotiv su Tories bili pristaše katoličke i autokratske kuće Stuartovića). Sada priskoči Oranžistima u pomoć nova framasonska loža. G. 1717. sastade se 12 ljudi i ti odlučišu, da obnove dosadanje lože u Londonu. Između tih je bio Teofil Desaguliers, pastor i propovjednik na dvoru princa valeskog, sina Jurja I.; drugi je bio James Anderson, škotski prezbiterijalni propovjednik na dvoru Jurja I. Ovi sakupiše 4 lože (od 5) londonske u gostioni i tu osnovaše veliku ložu, koja će osnivati nove lože i dati im potvrdu. Iza nekoliko godina osnovano je po Engleskoj mnogo novih loža. Gore dva spomenuta pastora uniče u svoje nove lože, da će one odsluže napadati ne samo katoličku dinastiju Stuartovića, nego i katoličku Crkvu. G. 1723. sastavio je pastor

Anderson Konstituciju velike lože u Londonu i tu je u 1. članku zauzeo stanovište protiv svake vjere. Papa Klement XII, g. 1738. nastupio je protiv slobodnog zidarstva konstitucijom »In eminenti«.

Prema uzoru velike lože u Londonu osnovana je g. 1725. velika loža Irske i g. 1736. ona Škotske. Kad je buknuła francuska revolucija, ove tri velike lože ne odobriše tih novotarija. Engleski je parlamenat g. 1799. zabranio sva tajna društva, za lože je napravio iznimku. Jakobinska velika loža u Londonu spojila se s onom oranžista i g. 1815. sastaviše novu konstituciju. Ova propisuje vjeru u Boga, ali nijednu konfesiju, pa mogu biti članovi Židovi, muhamedovci, budiste, kršćani. Toga interreligionizma nijesu odmah proveli. Kako se katolici nijesu prijavili, to je ta fuzija ostala u rukama samih protestanata. Tekar tijekom 19. vijeka udoše u ložu n. pr. zanzibarski sultan, emir Afganistana, japanski državnik Hayashi. Iza izumrća Stuartovića ostala je ova oranžistička loža jedina i vladi je podvrgnuta. Ona je i sada aristokratski uređena, jer su joj na čelu najviše plemstvo i članovi kraljevske kuće. Naprama vani englesko slobodno zidarstvo radi prema planu engleskih interesa.

Kako su se pristaše Jakova I. iselili u Francusku, to su se ondje i raširile jakobinske lože. Protiv njih ustanovi londonska oranžistička velika loža u Parizu posebnu ložu g. 1729 (ili 1732). Već su g. 1736. četiri pariške lože sastavile veliku francusku ložu po uzoru londonske velike lože. Na čelu je te vel. lože bio g. 1738. uplivni Duc d' Antin, sin marquise de Montespan. Ova je loža vrlo uplivna za Ljudevita XIV., XV. i XVI. Enciklopediste nađoše tu jaki oslon i zaštitu. Za francuske je revolucije bilo u Parizu do 154 loža. Francuska je revolucija djelo francuske framašonerije. Navedeni njezin časopis »Acacia« (1903, br. 5) priznaje: »Francuska je revolucija bila pokus, da se realiziraju zidarske nauke«. Slobodno je zidarstvo doduše od 31. 5. 1793. do 27. 7. 1794. bilo suspendiralo svoje djelovanje, ali je dalje radilo u vojsci. Za Napoleona je ono bilo u krizi. Taj bi tiran bio najvolio zakrenuti vratom toj ustanovi, ali se bojao da bi time slabo raspoložio tolike časnike i generale, koji su pripadali loži. Ova je nastojala, kako da uđe u milost Napoleonovu, pa je odlikovala Josipa Bonaparteu (kasnijeg napuljskog i španjolskog kralja), Joakima Murata (Napoleonova šuru) i kancelara careva grofa Cambaceresa. Kad je Napoleon ušao u borbu protiv pape, našao je on u slobodnom zidarstvu najjači oslon. Odslije je ovo svugdje ustanovilo novu ložu, kamo je doprla Napoleonova vojska. Tako nikoše lože kao gljive iza kiše po Italiji, Njemačkoj, Austriji, Španjolskoj, Portugalskoj. Još se jače širilo slob. zidarstvo iza pada Napoleonova pod vladom Ljudevita XVIII. Loža je dalje sudjelovala (glavnu riječ dapače u tome imala) u buni protiv Karla X. Njegov je nasljednik bio opleten mrežom slob. zidarstva. Otada je loža

glavni faktor u Francuskoj. U svojoj se protucrkvenoj borbi znade združiti i s radikalima, socijalistima. Židovi imaju u njoj prvu riječ.

U Italiji je prva loža osnovana g. 1750. u Napulju (Cfr. Revue maçonique 1906, br. 312). Drugi tvrde, da je već g. 1740. postojala loža u Firenci. Talijansko je slobodno zidarstvo moćno djelovalo po Italiji u predvečerje i u doba francuske revolucije, kao i kasnije u svim političkim agitacijama i promjenama. Sve je sile uložila u doba stvaranja ujedinjene Italije. Njezino je djelo, da je vlada konfiscirala crkvena imanja i proglasila Rim glavnim gradom nove Italije.

U Španjolskoj su već g. 1728. osnovane dvije lože i to: u Madridu i Gibaltaru. Veliki Orijent postoji u Madridu od g. 1888.

Slobodno je zidarstvo englesko ustanovilo prve lože u Italiji, Francuskoj, Španjolskoj, pa tako i u Belgiji i Portugalskoj. U ovoj zadnjoj nalazimo prvu ložu g. 1736, a u Belgiji g. 1721.

1. travnja 1909., malo iza pobjede mladoturske revolucije, sastadoše se framasuni u Carigradu da biraju svoju upravu. Tu je zastupano 45 loža i 2 kapitula. Otada lože odlučuju sudbinom te zemlje.

I u Rusiji postoji loža već od početka 18. vijeka. Jednako u Njemačkoj i u Austriji. Muž Marije Terezije bio je slobodni zidar od g. 1731. U Cislitaniji su se lože krile imenima humanitarnih ustanova.

Lože su od 18. vijeka raširene po Danskoj, Švedskoj i Norveškoj i nema danas države, gdje ih nema.

Iza svjetskog rata osnovano je Internacionalno framasunsko udruženje. U ovo su stupile slične organizacije. Sve to dakako tajno provedeno, i samo je nepažnjom stupilo u javu. Ogladajmo malo taj popis.

2. Popis loža, koje su stupile u Internacionalno framasunsko udruženje.

Veliki Istok u Belgiji, Bruxelles, ima članova . . .	4000
Veliki Istok Italije, Rim	25.000
Veliki Istok Francuske, Pariz	25.000
Velika loža Francuske, Pariz	10.000
Velika loža bečka, Beč	1300
Supr. Cons. Fram. luksemburška, Luksemburg . . .	110
Velika loža španjolska, Barcelona	400
Velika loža u New-Yorku	286.954
Veliki Istok Nizozemske, Hag	6420
Velika loža Bugarske, Sofija	1000
Veliki Istok Portugalske, Lisabon	3000
Velika loža Švicarske alp., Ženeva	4000
Veliki Istok Turske, Carigrad	2000
Veliki Istok Chile, Santiago	3000

Velika narodna loža Kulumbije, Barranquilla	1500
Velika loža Venezuele, Caracas	800
Veliki Istok Grčke, Atena	950
Velika loža Filipina, Manila	6680
Velika narodna loža Kolumbije, Cartagena	1560
Velika loža Porto Rica, San Juan	—
Velika loža Cuscatlan, St. Salvator	202
* Velika loža Ekvatora, Guayaquil	645
* Velika loža Gvatamale, Gvatamala	300
* Velika loža Perù, Lima	—
* Velika loža Hayti, Port au Prince	17.000
* Velika loža Paname, Panama	500

Velika loža Jugoslavije (Hrvata, Srba i Slovenaca), Beograd 400
Lože, koje su označene zvijezdicom, još nijesu definitivno primljene u internacionalno udruženje, a takove su još: Velika loža Paragvaya, Velika narodna loža Čeho-Slovačke i Norske Storloge »Polarstjerne« (Trondhjen). Tako to navodi: Bulletin, organe officiel de l' A. M. I., broj srpnja—rujna 1924, str. 224. — Cijela framasunerija ima u samoj Engleskoj 3 milijuna aktivnih članova, dok sva evropsko-romanska framasunerija nema nego oko 2—300.000 članova. U Sjevernoj Americi ima do 49 velikih loža i 2,500.000 članova aktivnih (Usp. Wochenschrift. 16. 2. 1924.).

I po hrvatskim krajevima ima framasunskih loža, više nego li javnost i sluti. U samom su Zagrebu tri lože, koje nijesu samo na papiru, nego djeluju i preko liberalnih novina, i preko svojih banki i izloženih osoba, u skladu s novo utemeljenom starokatoličkom crkvom.

3. Cilj slobodnog zidarstva.

Slobodno zidarstvo hoće: 1. da uništi katoličku Crkvu, 2. da zavlada u gospodarstvu i 3. u svem svijetu.

1. »Mi framasuni moramo konačno porušiti katoličanstvo« (Bull. du Grand Orient de France, 1895, p. 168). G. 1900. međunarodni framasunski kongres u Parizu zaključio: »Nije dosta boriti se protiv upliva klera; više valja srušiti ratilo, kojim se služi kler, a to je sama vjera« (Congres intern. de Paris, p. 102). Isti je zaključak međunar. framasunskog sastanka u Ženevi g. 1903: »Svi framasuni širom svijeta treba da pobijaju zajedničkog neprijatelja. Taj neprijatelj, koga moramo pobijati, jest papinstvo sa svojom stražom: Isusovcima« (Congres internat. de Genève, 1903, p. 35). I framas. međunar. sastanak u Bruxellesu g. 1904. izjavljuje: »Framasonerija nikoga ne smatra za neprijatelja, osim papu« (Convent. intern. de Bruxelles, 1904, p. 43). »Ne zaboravimo, da smo mi protu-crkva. Nastojmo u našim ložama, da srušimo upliv vjerski, pa pod kojim oblikom on se pojavio« (Congres regional A. G. F. M. de l' Est de France, Belfort, 1911, 25—28 mai). Katolicizam se i framasoneri-

ja isključuju; gdje jedan slavije slavi, tamo drugi mora da iščezne« (Alpina 1918, siječanj). »Čuvajmo energično slobodu savjesti za svakoga, ali se ne ustručajmo vojevati protiv svih vjera, jer su one pravi neprijatelji čovječanstva« (Bull. Convent, Grande Loge de France, 1922, p. 198).

Framasonerija se ne žaca ni revolucije, da njome pokopa rimo-katoličku Crkvu. »Framasonerija, koja je igrala najveću ulogu g. 1789., treba da bude spremna i podade kader revoluciji, koja je svagda moguća« (Loge d' Angers, Bull. off. Grande Loge, 1922, p. 281). »Br. dopustite da vam rečem na temelju svog iskustva: framasonerija, koja je toliko učinila za emancipaciju ljudi i koja je provela narodne revolucije, znat će provesti i najveću revoluciju; a to je međunarodna revolucija« (ib., 1922, p. 236).

2. Framasonerija hoće da zavlada u gospodarstvu. »U sadašnjem položaju svega svijeta, htjeli ili ne htjeli, gospodarstvo je iznad politike, pa treba biti odvažan i reći, da se u Francuskoj, Evropi, u svem svijetu vodi borba između vlasti novca i vlasti rada. Tu će morati odlučiti framasonerija« (Convent, Grand Orient, 1923, pp. 285—6). »Nužno je, da naciojonaliziramo sve kapitalističke organe« (ib., 1905, p. 161). »Valja, kao prvu etapu, naciojonalizirati već postojeća poduzeća (asikuracije, banke, rudnike, željeznice, ugljen i t. d.). Kad se provede ova neposredna prva etapa, moći će se na temelju iskustva utanačiti točne uvjete za potpunu nacijonalizaciju. Prema tome cilju treba da idu sva nastojanja svih demokrata« (Convent, Grand Orient de France, 1922, pp. 333—334). »Svim sredstvima valja poraditi, da se nacijonalizira industrija« (ib., p. 96). »Nacijonalizacija će banki i asikuracijā dopustiti uspješni nadzor nad svim velikim operacijama industrijskim i trgovačkim« (ib., p. 77).

Kakovu zamišlja nacionalizaciju ta framasonerija? »Država će postati gospodaricom i vlasnicom svih fondova i kapitala« (ib., 1923, p. 286). Kako će se to provesti? »Hoće li bit ekspropriacija uz naknadu štete ili ne? Tri četvrtine raznih izvještaja štete o tome; ali, ako ćemo se osloniti na načela Gaussa, Lassallea, Stahla, Bastiata, Karla Marxa i čak Rodbertusa, možemo pograbit velika poduzeća bez odštete« (Convent, Grand Orient, 1922, p. 326).

Slobodno zidarstvo želi, da što prije dođe do svog cilja. U tu svrhu traži, neka vlada nametne svakome kao dužnost materijalni rad. »Jedino je rad izvor prihoda« (Convent, Grand Orient de France, 1922, p. 327). »Rad će bit uveden i bit će kao zakon za svakoga i tada će iščeznuti privatni posjed« (Grande loge de France, 1923, p. 84).

I nije tu slob. zidarstvo francusko tobože osamljeno. Čujmo i ovo: »Ako se framasonerija dignje iznad realnosti, domala će se realizirati veliko jedinstvo framasunsko međunarodno po svem

svijetu. Tražimo od braće Englezâ, da i oni pomognu, a potreba je koordinacija nastojanja. Neka i braća Španjolci i braća Srbi doprinesu svoj udio, mi ćemo doprinijeti naš, pa ćemo tako realizirati, unatoč našim razlikama, svoj ideal: jednu međunarodnu framasoneriju» (Grande Loge de France, 1923., 107).

3. Slob. zidarstvo hoće da zavlada čitavim svijetom. To izbija iz zadnjeg stava. No da čujemo još nekoliko izjava. »Framasonerija nije pravo međunarodna; ona je općenita; ona je društveno ne socijalno, ona je ljudsko društvo« (Bull. off. Grande Loge de France, 1922, p. 237). »Doći će dan, kada će svi ljudi, koji pripadaju našoj velikoj ustanovi, biti velika socijalna organizacija« (Convent, Grand orient, 1923, p. 124).

Predsjednik opće skupštine Velikog orijenta g. 1923. ovako je nazdravio: »Francuskoj republici, kćerci francuske framasonerije, te sutrašnjoj općoj republici, kćerci opće framasonerije« (Convent, Grand Orient, 1923, p. 403).

Ovo posve drukčije zvuči nego li čitamo u maloj hrvatskoj knjižici, koju su nedavno izdali zagrebački framasoni, a prodaju je kod Kuglia. Ona glasi: »Autentično slobodno zidarski Dokumenti. Stare dužnosti. Deklaracija. Katekizam. Kodeks«. Tu nalazimo i »Deklaraciju internacionalnog masunskog Konventa održanog g. 1920. u Ženevi«, u kojoj se veli: »Slobodno zidarstvo, tradicijska, filantropska, filozofska i napredna institucija, temelji se na principu, da su svi ljudi braća, a ima zadaću, da traži istinu, da uči i vrši moral i solidarnost. Ono radi na intelektualnom i socijalnom poboljšanju čovječanstva. Njegovi su principi: međusobna tolerancija, respektiranje drugih i samog sebe, te sloboda savjesti. Ono smatra za svoju dužnost, da širi među sve članove čovječanstva one sitne bratske veze, koje spajaju Masone na čitavoj zemaljskoj kugli« (str. 5). To su zvučne fraze, koje mogu da posluže kao meka neupućenima. Kad bi to bilo istinito, zašto se onda slobodno zidarstvo krije pod tajnovitim imenima? Ni samo dakle ne vjeruje u istinitost svojih tvrdnja.

Jednako je neshvatljivo, kako je to mogao napisati o slobodnom zidarstvu Franjo Potočnjak: »Masonstvo se je u radu oko razvoja od vjeka zalagalo svim mogućim sredstvima za sve lijepo, dobro i plemenito« (Obzor 1924, 23. siječnja).

Slobodno zidarstvo nije nikada radilo, niti će to činiti u buduću, ako ne ćeš da nazoveš lijepim, dobrim i klemenitim svaki progovor vjere i Crkve. Slobodno je zidarstvo sada država nad državom, makar i tajna. Ono ide i dalje te hoće da centralizmom zarobi čitavo čovječanstvo. Ono hoće da obavije sve ljudstvo poput onih dviju zmija, o kojima priča Eneja Didoni:

Kad li od Teneda mirnoj po pučini dvije se zmije
— Zgražam se kazujući to-u golemim kruzima viju,
Morem se valjaju one i k obali zajedno jure;

Prsi se propinju njima med valima, krvave krete
 Iznad vode se dižu, a ostali im dio more
 Ostavlja za sobom leđa u zavoje goleme vijuč.
 Vali se pjene i huče; na domak već su i zemlji,
 Podbule oči krvlju i ognjem im gore, — paluca
 Jezikom jedna i druga liže čeljust, što sikće.
 Videći to blijedi se svi razbježimo, a zmije
 Sigurnim nasrtom tad na Laokoona nalete,
 Najprije sinčića oba obuhvate pa se oko njih
 Obaviju i jadna tjelesa im žderati stanu.
 U pomoć s oružjem otac prileti, a tada i njega
 Pograbe zmije te ga obmotaju uzlima strašnim;
 Dva put mu obujme pas i dva put okruže vrat mu
 Ljuskavim leđima, glave i šije izdignu u vis.
 Uz to se rukama on iz uzlova trga i trga
 Oblit po tracima pjenom i otrovom crnim, a k tomu
 Grozna vika ga stoji, k zvijezdama dopire ona.
 Takva je rika vola, kad zasječen on od oltara
 Bježi i sjekiru zlo zabodenu iz vrata strese.
 (Eneida 2, 202—224).

Slobodno zidarstvo ide za tim, da u svoju vlast dobije sve čovječanstvo, da ga snažno podjarmi, da mu se obaviše oko duše i mozga. Ono je Laokoonovu sudbinu namijenilo ljudskom društvu. Ovo nije maštanje, nego žalosna zbilja. O tome ćemo se lako uvjeriti, promotrimo li, za čim ide slobodno zidarstvo u svom radu oko društva narodâ.

4. Loža i Društvo narodâ.

Prvi je osnovu tog Društva iznio Wilson, framasun. Svjetska mu je framasonerija odmah skočila u pomoć; ona je dapače to preuzela u svoje ruke i dala društvu svoju oznaku i pravac. O tome čitamo u službenom framasunskom glasilu: »Br. Natan-Larrier, veliki govornik (Grand Orateur), iznosi, kako on zamišlja ulogu framasonerije, da se tako konačno uredi Društvo narodâ. Iza raspore sastanak (Convent) je poprimio ove zaključke . . .« (Convent, Bull. Off. Grande Loge de France, 1920, pp. 34—35). I ovo je važno: »Društvo naroda, kakovo mi hoćemo, imat će realno to više moralne jakosti i upliva na narode, što će se više moći osloniti na framasunske skupine cijelog svijeta« (Voeu de la Grande Loge de France, 1923, p. 97). Zato i međunarodno framasunsko udruženje hoće »da posreduje svim mogućim sredstvima u korist Društva narodâ« (Convent, Grand Orient de France, 1923, p. 356).

Framasonerija hoće tri stvari da provede u Društvu narodâ: njegovu vojsku, jednu nadržavu i međunarodnu banku. »Između ostalog tražimo, da Društvo naroda dobije stalnu vojsku pod zapovijedu Društva, te tako bude osigurana provedba njegovih odredbi«

(Convent, Grand Orient, 1923, p. 356). »Federativna organizacija narodâ uključuje ustanovu jedne nadržave ili države nadnacionalne, koja će imati tri vlasti: eksetativnu, legislativnu i sudbenu, t. j. da ima tri organa, nužna svakom društvu: jednu vladu, jedan parlament, jedno vrhovno sudište. Ovo sudište mora imati kazneni kodeks, civilni kodeks i kodeks za međunarodnu proceduru. Tu međunarodnu vlast mora sankcionirati međunarodna vojska ili policija. Dvije su ove faze istog razvitka: razoružati nesjedinjene države i naoružati federaciju ujedinjenih država« (Bull. off. Grande Loge, 1923, p. 235). Društvo naroda mora proučiti, kako će stvoriti »međunarodnu banku, koja će mobilizirati, zemljišni posjed, privatni i javni« (ib., p. 286).

EVROPSKA BILANCA.

Što je Evropa u g. 1925 ?

To je bolesnica, a o njezinom stanju ne će da se izrazi nijedan razborit liječnik, jer su pojavi i reakcije bile jedno drugoj tako protivne u ovo 12 mjeseci. Treba pustiti, da infekcija ide svojim tokom. Oslabljenje je veliko, i teško da će se svladati.

Ekonomski je položaj slabiji u g. 1925. nego li u g. 1924. Italija je iznimkom jer se ondje radi kao i prije. Broj iseljenika pada, jer u Italiji ima posla za Talijane više nego li prije rata. Kako to ? Jer je osobna sigurnost jaka, barem sada. Odakle ta sigurnost ? Jer ondje vlada uistinu vlada. Na kakov način, to je drugo pitanje. Štampa je prigušena, a politički su opozicionarci na sto muka. Ipak vlada sloboda, t. j. red na ulici u zakloništim, u tvornicama te ima razumijevanje za radnika, trgovca, industrijalca, seljaka, jer se svi tu mogu da bave svojim poslom, a da ih ne ometaju štrajkovi, da ih ne dave nameti, da ih ne tišti svojevolsnost birokrata niti in̄ prijeti revolucija.

U Njemačkojū naprotiv besposlica raste; industrija nema potrebnog kapitala i ne zna, kamo da prodade svoje proizvode. I Engleska ima premalo posla. Engleska i Belgija pokazuju, kako je ne prirodno dugo uzdržati boljitak u zemlji, gdje nema ratara ili ih je vrlo malo. Koliko je seljaka u Belgiji? Jedva 18% ukupnog pučanstva. Istina, ti su seljaci dobro organizirani. U Austriji je posredovanje Društva narodâ i nastojanjem Seipelove vlade imalo svojih plodova, ali je to slično umjetnoj respiraciji. Poljska je bila nerazborita, kada je htjela izdići vrijednost svog novca na štetu nacionalnog imetka. U Švicarskoj je sve skupo, jer je njezin franak neka mjera engleskoj liri i američanskom dolaru; industrija